

PRENOMS EN ESPERANTO: FORMES, CONJUNTS, RELACIONS

Jesus Moinhos Pardavila*

En totes les comunitats de llengua hi ha noms individuals per a les persones. Sovint es parla del sistema antroponímic d'una llengua. Aquest sistema antroponímic està basat en la història de la comunitat de llengua en qüestió i evoluciona al mateix temps que ella. Tot i això, la comunitat esperantòfona no compta amb una història gaire llarga. D'aquí sorgeix la pregunta de si existeix un sistema antroponímic en esperanto.

El treball present es planteja aquesta pregunta com a punt de partida i intenta de trobar-hi resposta.

* Jesus Moinhos Pardavila és professor d'idiomes i traductor. Actualment és co-redactor de la revista literària en esperanto *Beletra Almanako* i estudiant del curs de postgrau d'estudis interlingüístics a la Universitat de Poznań (Polònia).

Aquest article fou publicat a la revista *Język. Komunikacja. Informacja. Language. Communication. Information* 10, 2015, p. 140–154.

A la memòria del professor Zbigniew Galor (1952-2017)

Traducció: Hèctor Alòs i Font

RESUM

Aquest article estudia l'existència d'un sistema antroponímic en esperanto. En primer lloc, l'autor arreplega un corpus format per prenom donats per alguna raó lligada a l'esperanto. L'anàlisi posterior del corpus demostra que no tots els casos van tenir lloc en el si de la comunitat de llengua esperantista i que hi havia més casos de noms femenins que de masculins. Un estudi taxonòmic permet la classificació en diferents conjunts, els quals es comparen amb la situació en altres llengües. Dos d'aquests conjunts, els prenom motivats culturalment (i les seves subdivisions) i els motivats per la natura, mostren una distribució diacrònica. Finalment, l'autor estudia les estratègies en l'assignació de noms en el si de la comunitat esperantòfona i el paper que hi té la lleialtat lingüística i descriu les diferències regionals a l'hora de posar noms.

Paraules clau: prenom, esperanto, antroponímia, corpus, diacrònic, lleialtat lingüística, projecte parental

ANTAŬNOMOJ EN ESPERANTO: FORMOJ, ENSEMBLOJ, RILATOJ

RESUMO

Tiu ĉi artikolo esploras la ekziston de antroponimia sistemo en Esperanto. Unue la aŭtoro kolektadis korpuson konsistantan el Esperanto-motivitaj nomoj. Posta analizo de la korpuso montris, ke ne ĉiuj kazoj lokiĝis en la esperanta lingvokomunumo, kaj ke estas pli da kazoj de inaj nomoj ol de viraj. Taksonomia studo ebligis klasifikon en plurajn ensemblojn, kaj tio estis komparita kun la situacio en aliaj lingvoj; du el tiuj ensembloj, nome la kulture motivitaj nomoj (kaj ties subdividoj) kaj la nature motivitaj nomoj, montris diakronian distribuon. Fine, la aŭtoro studas la strategiojn en nomdonado ene de la esperanta lingvokomunumo kaj la rolon ludatan en ĝi de lingva lojaleco, kaj priskribas la regionajn diferencojn en nomdonado.

Ŝlosilaj vortoj: antaŭnomoj, Esperanto, antroponimio, korpuso, diakrona, lingva lojaleco, gepatra projekto

NOMES EM ESPERANTO: FORMAS, CONJUNTOS, RELAÇÕES

RESUMO

Este artigo estuda a existência de um sistema antroponímico em esperanto. Em primeiro lugar, o autor elabora um corpus formado por prenomes dados por alguma razão relacionada com o esperanto. A análise posterior do corpus demonstra que nem todos os casos têm lugar no seio da comunidade de língua esperantista e que há mais nomes femininos que masculinos. Um estudo taxonómico permite a classificação em diversos conjuntos, os quais são comparados com a situação noutras línguas. Dous destes conjuntos, os prenomes motivados culturalmente (e as suas subdivisões) e os motivados pola natureza, evidenciam unha distribuiçom diacrónica. Finalmente, o autor traí à tona as estratégias de nomaçom no seio da comunidade esperantófona e o papel que tem a lealdade linguística, e descreve as diferéncias regionais na nomaçom.

Palavras-chave: prenomes, esperanto, antroponímia, corpus, diacrónico, lealdade linguística, projeto parental

1. MARC TEÒRIC I DEFINICIONS ASSOCIADES

El marc conceptual en què es desenvolupa aquesta investigació és l'antroponomàstica, branca de l'onomàstica, la disciplina que estudia els noms propis. L'antroponomàstica se circumscriu als noms propis de persona. Aquest treball se centra en l'existència d'un sistema antroponímic en esperanto des d'un punt de vista que es pot emmarcar dins la lingüística i la sociolingüística.

Dos són els termes principals utilitzats en els enfocaments filològics de la complexitat dels noms personals: *corpus antroponomàstic* (o usant l'hiperònim: onomàstic) i *sistema antroponomàstic*. Un *corpus* és una recopilació per a analitzar, mentre que el terme *sistema* implica l'existència d'una organització interna que li dona forma.¹

A més, utilitzo el terme de *comunitat de llengua* per a designar un grup de persones, el principal tret del qual és l'ús d'una llengua compartida (Ruiz i San Pascual, Sanz i Ribelles i Solé i Camardons 2001²).

Els sistemes onomàstics de les llengües nacionals no són immutables. El seu canvi constant ve determinat per paràmetres espaciotemporals. Per altra banda, els noms propis són fenòmens socials i depenen més de factors extralingüístics que els noms comuns: són regulats per lleis socials i històriques (Habibli 2011).

Manquen estudis sobre els costums en la tria dels noms dels fills entre els esperantistes, la qual cosa ha implicat la necessitat de consultar principalment fonts externes a l'esperanto. Des d'aquest punt de vista han resultat especialment interessants per a documentar-se articles especialitzats sobre l'onomàstica en altres llengües. Per exemple, Boullón i Tato (1999) recullen informacions sobre la formació del sistema gallec de noms de persona i en presenten les dades cronològicament. A continuació fan conèixer les tendències actuals en l'assignació de nom. En un treball posterior Boullón (2007) se centra en l'elecció de noms a Galícia al final del segle passat i analitza les fonts per a renovar els noms, cosa que fa llum en el tema d'aquest estudi. Altres treballs sobre sistemes onomàstics en altres llengües han completat els articles mencionats. Per raons de disponibilitat, a més de treballs gallecs, també altres de romanesos han estat una important font d'informació.

1 Definició de sistema segons el *Nova Plena Ilustrita Vortaro* (el diccionari de referència de l'esperanto — N. del trad.): “4. Complex, disposició de coses diverses, però anàlogues, o parts en un tot organitzat”.

2 Els autors afegeixen que la definició s'escau només per a llengües naturals definides històricament (és a dir, en contrast amb les llengües artificials, per a les quals no accepten l'existència d'una comunitat de llengua). Aquest detall no s'ha considerat en aquest treball.

A mesura que la investigació anava es-
tenent-se, altres treballs s'han mostrat
útils, com el de Watanabe (2009) sobre la
política lingüística en l'assignació de nom
al Japó o els estudis de Saarelma (2009)
i Neethling (2000) sobre noms a Àfrica.

sobretot a Europa (Corsetti 2004, In-
ternacia Familio).

- c. Trobar persones amb noms vinculats
a l'esperanto només en el si de la co-
munitat lingüística esperantista.

2. CONSIDERACIONS PRÈVIES I HIPÒTESIS

En la fase inicial de la investigació s'han
tingut en compte els següents fets:

1. L'estudi dels noms en esperanto ha
d'afrontar el fet que els parlants
d'esperanto estan disseminats en
molts països i continents, cosa que no
facilita la recollida de dades.
2. Això també significa que falten re-
gistres de noms, els quals consti-
tueixen una referència important
en altres estudis onomàstics. Tam-
bé falten departaments univer-
sitaris d'onomàstica que tractin
l'antroponomàstica de l'esperanto.
3. Per altra banda, no hi ha una legis-
lació unitària que reguli l'assignació
de nom. Les lleis canvien d'un país a
altre, la qual cosa pot condicionar els
resultats de la investigació.
4. L'existència de diferents orígens so-
cioculturals pot crear barreres per a
la investigació; és, per tant, important
aclarir els objectius de l'enquesta als
informants.

Alhora cal esperar:

- a. Trobar un corpus antroponímic es-
tructurats d'una manera anàloga als
sistemes existents en les llengües
nacionals, tant diacrònicament com
localment.
- b. Trobar només o sobretot informants
europeus. Donar noms relacionats
amb l'esperanto als fills pot estar lli-
gat al fenomen de l'ús de la llengua
dins de la família i, consegüentment,
als "esperantistes de naixement".
Aquesta mena de famílies existeixen

3. PROCEDIMENT

A partir d'aquestes consideracions
prèvies i hipòtesis he estudiat els costum-
s de com es posen noms als fills en la
comunitat de llengua esperantista. He
triat un conjunt de diferents mètodes
d'investigació, com ara entrevistes indi-
viduals orals, qüestionaris individuals,
estudi de casos i l'estudi de la bibliogra-
fia (revistes, llibres, articles, pel·lícules).
Considerant la vastitud de l'àrea geo-
gràfica en què s'enquadra aquest estudi,
internet ha resultat molt útil; ha permès
el contacte directe amb informants i la
recerca de casos mitjançant les xarxes
socials *online* (Facebook) i grups de cor-
reu electrònic (*Denask, Esperanto en To-
golando, Iberia esperantistaro*).

La principal tècnica utilitzada per a les
entrevistes orals individuals ha estat
l'anomenada *bola de neu*: vaig començar
per un petit nombre de casos, els quals
van portar a d'altres de manera que el
conjunt es va anar ampliant. Vaig garantir
als entrevistats i enquestats un anonimat
absolut. Tot i això, un coneixement bàsic
de la vida de l'informant pot ajudar a ob-
tenir millors resultats. Quan la persona en
qüestió ja no tenia relació amb l'esperanto
o mai no n'havia tingut, vaig preferir diri-
gir-m'hi en una altra llengua per permetre
una interacció neutral, que no semblés
agressiva. El corpus s'ha confegit entre se-
tembre de 2014 i juny de 2015.

Un paràmetre clau per a triar els noms
de l'estudi era la motivació. Per a Nau-
mann (1987) "els noms propis, almenys
en el moment de la seva aparició, estan
més o menys motivats"; si l'esperanto és
una de les raons de la tria del nom (per-
què el nom té un significat en esperanto
o està motivat per la cultura esperantis-
ta), aquest nom ha entrat en el corpus
d'estudi. Amb aquest criteri he volgut de-
fugir coincidències degudes a l'atzar.

***Manquen estudis
sobre els costums
en la tria dels noms
dels fills entre els
esperantistes,
la qual cosa ha
implicat la necessitat
de consultar
principalment fonts
externes a l'esperanto***

***Els sistemes
onomàstics de les
llengües nacionals
no són immutables.
El seu canvi constant
ve determinat
per paràmetres
espaciotemporals. Per
altra banda, els noms
propis són fenòmens
socials i depenen
més de factors
extralingüístics que
els noms comuns:
són regulats per lleis
socials i històriques***

Per tant, les preguntes (als portadors dels noms, als seus pares o als seus fills) tenien per objectiu recollir informacions sobre si l'esperanto va influir en l'elecció del nom, així com sobre el nom complet oficial, el sexe i l'any de naixement de la persona conernida.

En l'estudi van considerar-se:

- A Lloc. Tots els països on hi ha esperantistes amb qui es pot contactar. Vaig enviar avisos sobre la investigació a diferents associacions esperantistes nacionals o especialitzades dels cinc continents.
- B Temps. En el marc del lèxic d'una llengua, fins i tot en comparació amb altres camps de l'onomàstica, els prenomes constitueixen una àrea especialment sensible a canvis culturals (Boulón i Plaza 1999). Per això el sistema antroponímic d'una llengua

es basa en la història de la comunitat de llengua donada i evoluciona al mateix temps que aquesta. Segons aquesta perspectiva, he concebut aquest estudi com a diacrònic perquè la possibilitat d'un aspecte temporal resultava molt interessant per a completar els resultats basats en exemples actuals.

- C Sexes. El treball no ha tingut una orientació per sexes i inclou noms tant masculins com femenins.
- D Formes. Per als objectius de l'estudi actual he considerat substantius individuals, fins i tot quan formaven part d'unitats lèxiques compostes. Per altra banda, quan les diferències entre diferents noms eren mínimes o es devien a regles d'una llengua nacional particular (sense que deixés de permetre la seva pronunciació en esperanto), s'han agrupat sota una única entrada: *Esperantina*, *Espe-*

rantyna. Igualment, si el nom va ser registrat oficialment d'acord amb l'ortografia de la llengua oficial local s'ha inscrit en el corpus en aquesta forma: *Stella*, *Wanda*.

- E Oficialitat. S'han acceptat només prenomes oficials. Hipocorístics com *Bela* (d'*Isabella*), esperantitzacions com *Antono* o transformacions com *Novulo* (a partir de la forma que apareix en documents oficials: *Nobuo*) no han estat incorporats al corpus.

3. RESULTATS I DISCUSSIÓ

En les taules següents es mostren els noms de persona recollits en l'estudi present, classificats per sexe, freqüència, país i dècada. En total he trobat 88 individus. La taula de noms femenins conté 42 ítems:³

3 En el casos de trasllat de país, en la casella *Països* només he registrat el país de naixement.

Taula 1. Prenoms femenins motivats per l'esperanto en el període 1887-2015

Núm.	Noms femenins	Freqüència	País	Dècada
1	Aminda	3	Suècia Togo Itàlia	1980 1990 2000
2	Esperantina Esperantyna	3	Bulgària Polònia Polònia	1920 1950 1940
3	Mirinda	3	Suècia Benín Togo	1990 1990 2010
4	Vera	3	Alemanya Itàlia Espanya	1960 2000 2010
5	Benata	2	Països Baixos Togo	1950 1990
6	Flora	2	Espanya França	2000 2000
7	Linda	2	Txecoslovàquia Hongria	1980 1980
8	Maja	2	Iugoslàvia Alemanya	1970 2010
9	Milda	2	Argentina Nova Zelanda	1940 1990

10	Suna	2	Canadà Alemanya	1950 2000
11	Altina	1	Benín	2010
12	Ami	1	Togo	1990
13	Amindas	1	Togo	1990
14	Beatrico	1	Brasil	1950
15	Belonia	1	França	1980
16	Benita	1	Togo	2010
17	Brila	1	Canadà	1960
18	Danka	1	Iugoslàvia	1970
19	Dia	1	Benín	2000
20	Donita	1	Països Baixos	1950
21	Esperanto ¹	1	Romania	1900
22	Etelka	1	Països Baixos	1970
23	Etulo	1	Togo	2000
24	Feina	1	Unió Soviètica	1920
25	Feliça	1	Països Baixos	1950
26	Florida	1	Benín	2010
27	Frida	1	Alemanya	2010
28	Idea	1	Benín	2000
29	Ina	1	Polònia	1960
30	Ino	1	Alemanya	1910
31	Klara	1	Alemanya	2000
32	Kristina	1	Colòmbia	1970
33	Lilia	1	Brasil	1950
34	Luma	1	França	2000
35	Lumo	1	Japó	1980
36	Marta	1	Portugal	1990
37	Meva	1	França	1990
38	Sana	1	Japó	1980
39	Serena	1	Itàlia	1960
40	Stella	1	Noruega	1960
41	Venko	1	Togo	2000
42	Wanda	1	Països Baixos	1970

1 *Maria Esperanto* va ser el nom complet

La taula amb els noms masculins és més reduïda i conté només 24 ítems:

Taula 2. Prenoms masculins motivats per l'esperanto en el període 1887-2015

Núm.	Noms masculins	Freqüència	País	Dècada
1	Esperanto	3	Brasil (2) Espanya (1)	? ² 1910
2	Ludoviko	3 ³	Països Baixos Estats Units Colòmbia	1930 1960 1970
3	Alko	2	Canadà Hongria	1950 1970
4	Espero	2	Països Baixos Togo	1950 2000
5	Kai	2	Suïssa Japó	1980 1990
6	Roberto	2	Països Baixos (2)	1930 (2)
7	Amato	1	Països Baixos	1930
8	Atuto	1	Japó	1970
9	Bennato	1	Països Baixos	1970
10	Ernesto	1	Colòmbia	1970
11	Fidel	1	Suïssa	1980
12	Fidul	1	Benín	2000
13	Gravul	1	Benín	2000
14	Holdo	1	Alemanya	1910
15	Ideal	1	França	1980
16	Johano	1	Països Baixos	1930
17	Kamilo	1	Colòmbia	1970
18	Kanto	1	Japó	1960
19	Karlo	1	Brasil	1960
20	Lariko	1	Hongria	1980
21	Libereso	1	Itàlia	1925
22	Pregghi	1	Togo	1990
23	Samideano	1	Itàlia	1970
24	Zamenhof	1	Brasil	1950

2 Es tracta de pare i fill, tots dos nascuts en la primera meitat del segle xx.

3 En la investigació va aparèixer un altre *Ludoviko* a Colòmbia. Es tracta, però, d'una esperantització feta en edat adulta del nom en la llengua local. Per aquest fet no s'ha inclòs en les dades.

3.1. PERTINENÇA A LA COMUNITAT DE LLENGUA ESPERANTISTA

Tot i que en gairebé tots els casos els portadors dels noms són o han estat persones pertanyents a la comunitat de llengua esperantista, n'hi ha alguns en què això no succeeix: *Samideano*, *Zamenhof* i dos *Esperanto*.

3.2. SEXES

Es pot constatar un nombre més elevat de noms femenins que de masculins (gràfic 1). Cal relacionar-ho amb el fet que la tria de noms per als nois és més conservadora en algunes comunitats de llengua. El nom que es dona a les nenes és considerat *menys important* que el que es posa als nens, per la qual

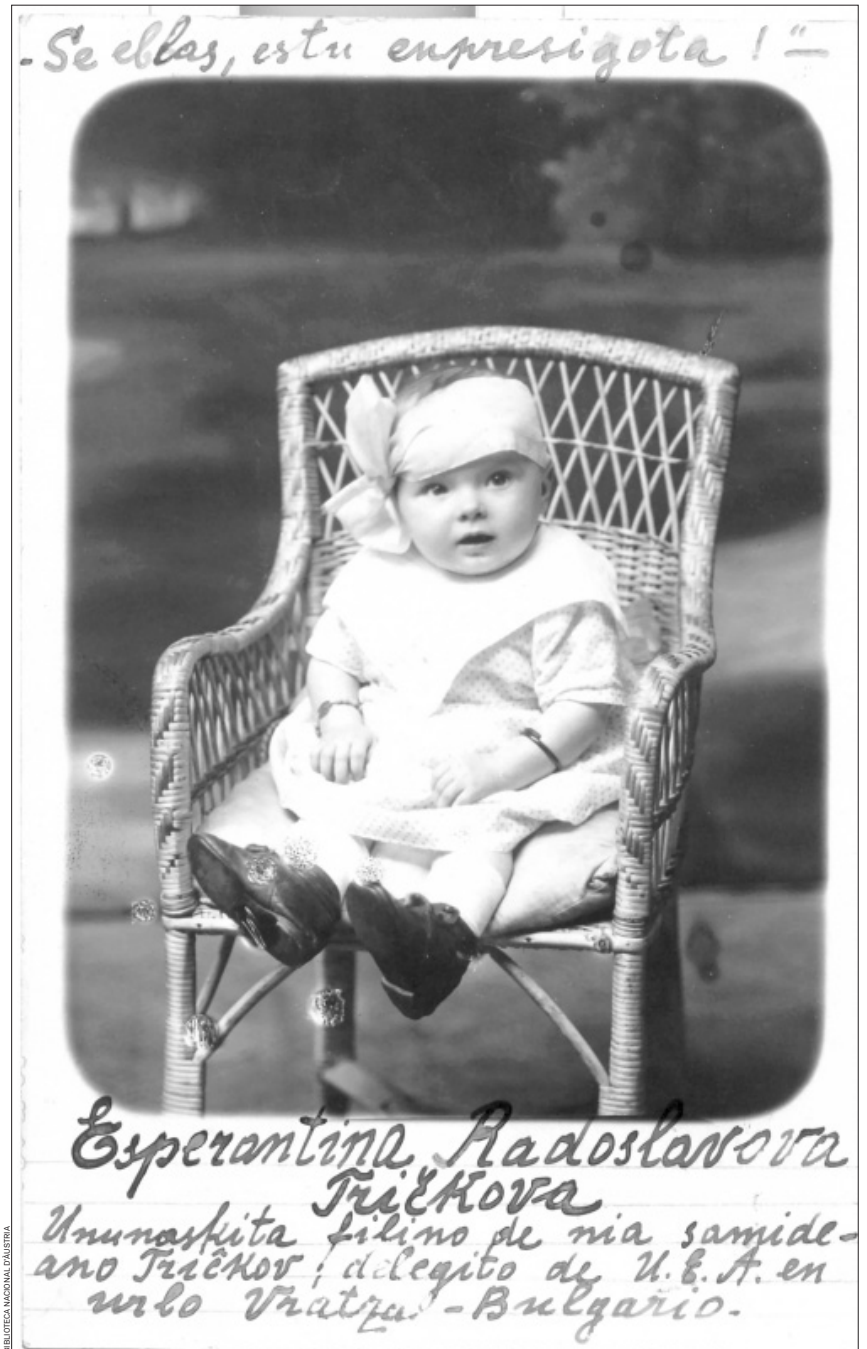
cosa es deixa més espai a la fantasia. Noms inventats s'atribueixen sobretot a les noies, cosa que eixampla la gamma de noms que es té a disposició; això va succeir especialment al final del segle xx (López Franco 2009). Així, en el corpus estudiat el 63% dels noms són femenins i el 36% masculins. Els percentatges en funció del nombre de portadors són els mateixos.

3.3. TAXONOMIA. CRONOLOGIA

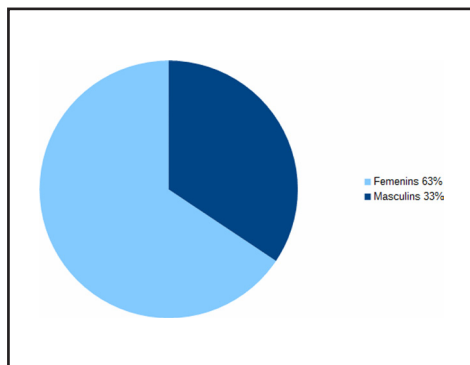
Segons els exemples de diferents autors (com Boullón 2007, Morărașu i Drugă 2011, Raátz 2008 i altres) es pot presentar una classificació taxonòmica del corpus recollit. En alguns casos la divisió no resulta senzilla i els noms poden pertànyer alhora a diferents categories:

1. Noms cristians europeus tradicionals: *Beatrico, Marta, Klara, Kristina; Ernesto, Johano, Kamilo, Karlo, Roberto*. Es tracta dels anomenats *noms del calendari*, que estan recollits en els diccionaris de definicions de l'esperanto (PIV, NPIV).
2. Altres noms cristians: *Benata, Benita, Dia* ('divina'), *Bennato, Pregħi* ('pregar'). Els noms cristians han esdevingut menys corrents en les societats occidentals, cada vegada més laiques, a partir de la segona meitat del segle xx (López Franco 2009), la qual cosa comporta l'extensió de l'ús de noms pertanyents a altres categories, sobretot a Europa.
3. Noms provinents de la cultura esperantista (gràfic 2). Formen un subgrup a part en el seu si els noms amb l'arrel *esper-*: *Espero, Esperanto* i *Esperantina* (amb la variant polonesa *Esperantyna*). Altres són *Zamenhof, Ludoviko, Stella, Samideano* ('correligionari, company')⁴, *Ideal, Venko* ('victòria') i *Wanda* (nom d'una nora

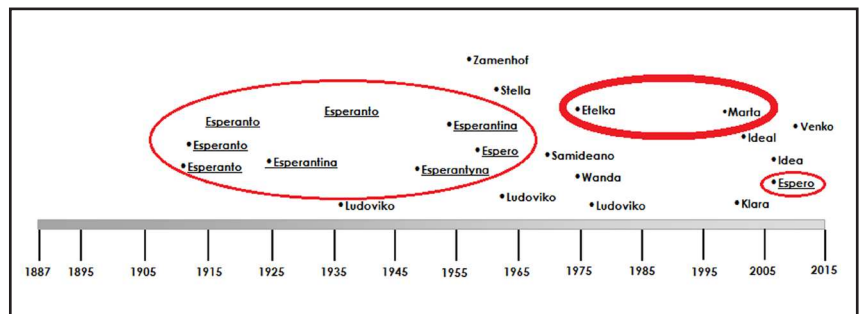
4 Durant dècades, apellació que sovint es donaven els esperantistes entre ells (Nota del trad.).

Esperantina Tričkova, Bulgària, 1925

Gràfic 1: Percentatge de noms femenins i masculins en el corpus d'estudi

Gràfic 2. Cronologia de les aparicions de noms motivats per la cultura. Les línies fines contenen el subgrup dels noms amb l'arrel *esper-*; la línia gruixuda conté el subgrup dels noms motivats per la literatura

de Zamenhof). Aquest conjunt mostra els primers noms específicament esperantistes amb dues aparicions de la forma *Esperanto* tan aviat com en 1909 i 1910. Tot i que inicialment s'utilitzava el nom *Esperanto* com a epicè (gràcies a la composició amb substantius femenins: *Maria Esperanto*), alguns anys després va aparèixer el nom inventat *Esperantina*, forma femenina que tingué un cert èxit. El subgrup va ser productiu fins als anys cinquanta del segle xx, quan aparegué per última vegada la forma suavitzada *Espero*. Només a l'inici del segle XXI he registrat un altre cas (altra vegada *Espero*) a l'Àfrica occidental, sense lligam a les aparicions anteriors. El cas de *Fidel* és dubtós, ja que, tot i que, segons els pares, van triar aquest nom entre altres coses perquè Fidel Castro va intervenir en el Congrés Internacional d'Esperanto a l'Havana (1990), la vinculació amb aquesta categoria de noms és discutible.

Un segon grup més petit, el formen noms que provenen de la literatura: *Etelka* (nom d'un personatge de la novella *El califa cigonya* de Mihály Babits, la traducció a l'esperanto de la qual feta per Károly Bodó el 1929 fou un èxit⁵) i *Marta* (títol d'una famosa novella d'Eliza Orzeszkowa, traduïda per Zamenhof el 1910). La literatura va aparèixer tard com a motivació per als noms, només en els anys setanta del segle passat.

Cal remarcar que sistemes onomàstics d'altres llengües compten també amb prenom amb motivacions comparables. Així, hi ha noms provinents de la literatura, la història i la mi-

tologia en el sistema onomàstic gallec (femenins: *Rosalía, Ultraia, Suevia, Noega, Celtia*; masculins: *Breogán, Artai*) i en el romanès (femenins: *Doina* 'balada'; masculins, apareguts ja en el segle XIX: *August, Aurelian, Decebal, Octavian, Tiberiu, Traian*).

4. Noms motivats per la natura. La seva aparició és relativament tardana i es concentren especialment en les darreres dècades. Cal mencionar que alguns d'aquests s'han registrat més d'una vegada, la qual cosa pot mostrar un arrelament sòlid. Poden assenyalar-se tres subgrups:

Llum: *Lumo* ('llum'), *Luma* ('lluminosa'), *Suna* ('solar, assolellada')⁶

Flora: *Flora* ('floral'), *Florida* (de *florido*, 'fill -a d'una flor'), *Lariko* ('làrix'), *Lilia* (de *lilio*, 'lliri'), *Maja* (de *majo*, 'maig').

Fauna: *Alko* ('ant'), *Meva* (de *mevo*, 'gavina').

Com en esperanto, en sistemes antroponomàstics europeus el subgrup de la flora és el més estès i ampli entre els noms motivats per la natura, generalment amb noms de flors lligats culturalment a la idea de *dona*. Una excepció en esperanto és el nom masculí *Lariko*, nom d'arbre amb equivalents semblants com el castellà *Olmo* 'om' i els romanesos *Codruș* 'bosquet' (i la seva forma femenina *Codrușa*) i *Crengușa* 'branqueta'.

6 Compareu amb els noms gallecs *Estrela* 'estrella', *Luz* 'llum' i *Sol* 'sol', els romanesos *Luminișă* 'lumeta' i *Stelușă* 'estrelleta', o els castellans *Estrella* 'estrella', *Lucero* 'estrella', *Luz* 'llum' i *Sol* 'sol' (Mora Monroy 1976), tots ells femenins. En la Turquia del segle XIX van aparèixer diferents noms amb el significat de 'llum' provinents de l'àrab segons la coneguda metàfora sobre la llum en la renaixença nacional, intel·lectual i personal d'aquell temps: *Nuri* 'la meva llum', *Ziya* 'llum', *Şemsi* 'solar' kaj *Enver* 'lluminós' (Gürpınar 2012). En esperanto la forma *Ste(l)* la té una altra motivació, la cultural.

A més, hi ha el subgrup faunístic amb noms que no són habituals en les llengües indoeuropees (*Meva* i *Alko*).

5. Noms que signifiquen trets del portador. Es basen en trets del nounat o bé són noms augurals, segons la dita llatina *nomen est omen* 'el nom és un presagi'. Efectivament, la idea que hi ha un vincle entre el nom i el qui el porta existeix des de sempre en moltes cultures (Zăbavă 2008). Així es pot trobar: *Altina* (d'*alta* 'alta'), *Aminda* ('digna de ser estimada'), *Amindas* ('és digna de ser estimada'), *Atuto* ('atot, trumfo'), *Belonia* (de *belo*, 'bellesa', i *nia*, 'nostra'), *Brila* ('brillant'), *Danka* ('agraïda'), *Etulo* ('petit'), *Feina* (de *feino*, 'fada'), *Feliča* ('feliç'), *Fidul* ('confiat'), *Frida* ('freda', segons l'explicació dels pares, perquè va néixer a l'hivern), *Gravul* ('persona important'), *Ina* ('femenina'), *Ino* ('dona, femella'), *Linda* ('bonica'), *Milda* ('delicada, suau'), *Mirinda* ('meravellosa'), *Sana* ('sana'), *Serena* ('serena'), *Vera* ('certa, vera'). Alguns d'aquests noms, com *Aminda*, *Amindas*, *Mirinda*, estan basats en noms ben coneguts, ja que existeixen en el sistema onomàstic anglès, que està de moda en les últimes dècades: *Amanda*, *Miranda*. En relació amb la natura d'*Ina*, *Ino*, cal recordar que el nom cristià *Andreo*, conegut internacionalment (*Andreu/Andrew/André/Andrés/Andreas*), etimològicament també significa un sexe: deriva del grec *anēr*, *andrós* 'home'.

6. Noms específicament creats en esperanto escurçant altres noms: *Holdo*, afèresi del nom alemany del pare, *Reinhold*. Aquest és l'únic exemple d'aquesta categoria, la dels hipocorístics, força productiu en els sistemes gallec (*Catuxa, Maruxa, Sabela, Xela; Xan, Xandre, Xaquín*; Boullón 2007, 2008) i romanès (*Anișoara/Anușă; Dorel, Costel, Ionuț, Nicu, Sandu, Vlad*; Felecan 2010,

5 *El califa cigonya* és una de les traduccions a l'esperanto més famoses i influents. Sobre aquesta Totsche afirmà que "poques traduccions han rebut tantes ressenyes favorables, també l'Acadèmia [de l'Esperanto] la va lloar" (Totsche 1932). Valén (2004) considera que és "una traducció impressionant per al seu temps".

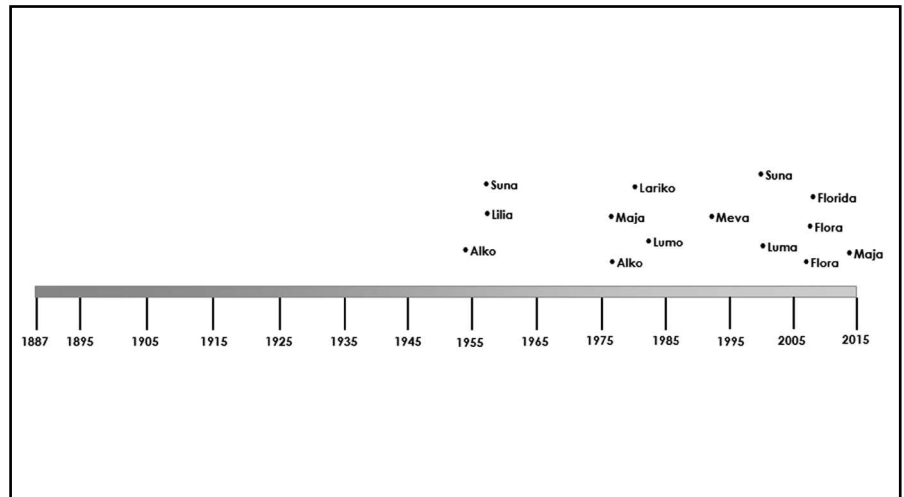
Trebeş 2014). En aquestes dues llengües els hipocorístics són una manera de renovar el repertori de noms oficials per mitjà dels recursos propis i, tot i que es tracta d'un procediment existent des de l'edat mitjana, és especialment utilitzat des del final del segle xx (no pas, però, en esperanto).

L'abandonament a gran escala dels noms tradicionals a Europa en la segona meitat del segle xx és un fenomen a bastament estudiat (Kohlheim 1999) i també es pot constatar en els exemples en esperanto. En aquest cas, els noms tradicionals, és a dir els formats per l'arrel *esper-*, s'estenen fins al decenni dels cinquanta, i són llavors substituïts per noms al·lusius a la natura, als quals posteriorment s'afegeixen noms d'origen literari. Alhora els noms motivats per la cultura, en general, constitueixen un nucli estable fins avui dia. Al seu torn, els noms que signifiquen trets del portador existeixen ben d'hora (*Ino*, 1910), però estan especialment concentrats en el període que va des del decenni dels setanta del segle xx fins ara.

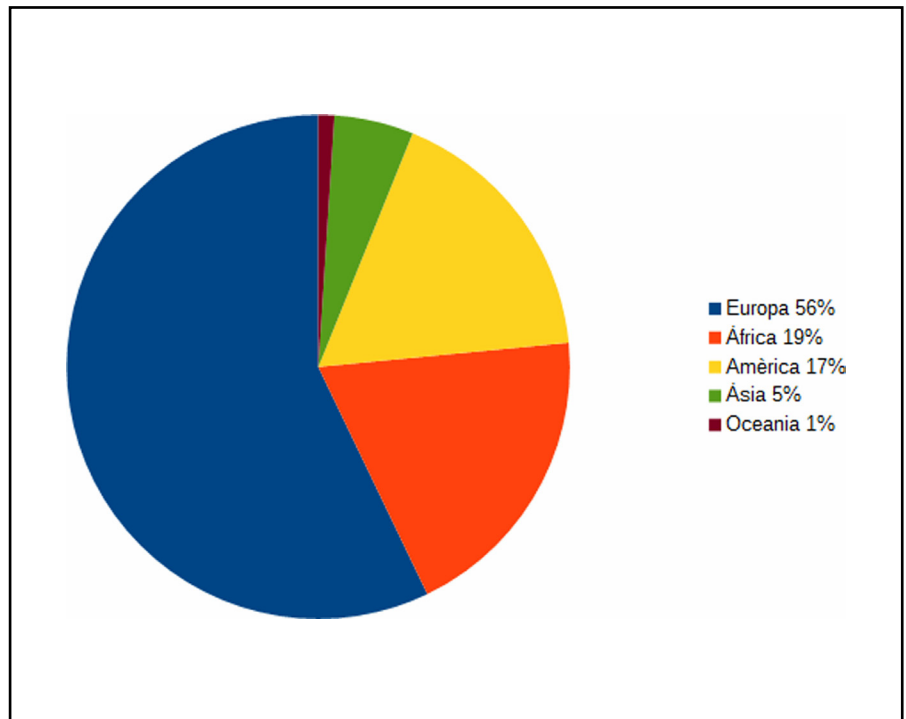
3.4. ESTRATÈGIES EN L'ASSIGNACIÓ DE NOMS

Un altre aspecte que cal mencionar està relacionat amb allò que Offroy anomena el *projecte parental* en l'elecció del nom o, altrament dit, com l'elecció d'un nom pot condicionar la vida del fill o filla (López Franco 2009). Si ensenyar esperanto als propis fills es considera una forma extrema de *lleialtat lingüística* (Fiedler 2012), també donar un nom en esperanto pot ser considerat així. Des d'aquest punt de vista, cal mencionar dues estratègies que intenten no comprometre el plançó per l'elecció del nom:

a Elegir un nom en esperanto que existeixi també en el sistema antroponímic de la llengua local o en el de llengües properes culturalment. D'aquesta manera s'evita que el fill o filla estigui

Gràfic 3: Cronologia de l'aparició dels noms motivats per la natura

Gràfic 4. Percentatge d'individus per continent en el corpus d'estudi

indestriablement lligat a la llengua esperanto, no se li imposa la llengua i es facilita que un trencament eventual de la lleialtat lingüística en el futur no es compliqui per l'elecció del nom. N'hi ha bastants exemples, com *Flora*, *Linda*, *Maja*, *Vera*, i d'altres com *Danka*, *Klara*, *Marta*, *Serena*; *Ernesto* i *Roberto*.

b Elegir un nom doble, triple o múltiple, és a dir una unitat lèxi-

ca composta. Això permet el canvi de nom si el fill o filla no vol ser anomenat més pel nom en esperanto. Un exemple paradigmàtic, molt primerenc, és el llarg nom *Francisco de Asís Teodosio Esperanto*, d'Espanya (*Kroniko/Crónica* 2010), però se'n poden trobar altres casos en diferents països. En total, en el corpus estudiat s'han calculat 27 casos d'unitats lèxiques compostes, el 33% dels individus.

3.5. FORMES

Com s'ha dit, alguns noms s'han adaptat a les regles de la llengua local: *Esperantyna*, *Stella*. El cas de *Libereso* és una mica especial: adaptar a l'ortografia de l'italià implicaria la forma "Liberezo", perquè *Libereso* sona [libe'rezo] en italià. I, tot i que l'informant (en aquest cas el portador del nom) assegura que el seu pare era esperantista i li va donar un nom en esperanto, potser no és casualitat que la forma coincideixi amb la paraula 'llibertat' en ido.

Per altra banda, cal remarcar el canvi de categoria gramatical d'alguns dels noms estudiats. En el corpus no sols apareixen noms *substantius* (masculins, acabats en -o) i *adjectius* (femenins, acabats en -a), com és tradicional en esperanto (Kalocsay i Waringhien 1985). Un dels noms deriva d'una conjunció *Kai* (forma adaptada de *Kaj*, 'i', triada per la idea d'unió de la paraula). A Àfrica, a més, també es troben noms amb forma d'infinitius⁷ (*Ami*, 'estimar', *Preĝi*, 'pregar') i de present (*Amindas*, 'és digna de ser estimada').⁸

3.6. ASPECTES REGIONALS

En el corpus els portadors dels noms provenen dels cinc continents (gràfic 4). Una mica més de la meitat són europeus i és notable el nombre d'africans i americans (amb una xifra semblant entre ells), un conjunt reduït d'asiàtics i una presència pràcticament insignificant d'individus d'Oceania.

Les lleis dels estats condicionen l'assignació de noms i en alguns casos impedeixen l'elecció d'un nom en esperanto. Per exemple, hi ha llistes oficials de noms, a les quals els nacionals s'han d'adaptar (Suïssa) o altres

⁷ Potser pel caràcter substantiu de l'infinitiu, el qual pot fer el paper de subjecte, objecte, complement, etc. (Wennergren 2005).

⁸ Potser perquè el present pot tenir el significat d'etern, permanent, tal com el té l'infinitiu (Wennergren 2005).

que contenen els resultats oficials de consultes sobre possibles noms (Portugal). En el Japó des de 1951 està en vigor una llista de prenomes, la qual va ser ampliada considerablement el 2004. La política lingüística del Japó decideix quins ideogrames poden ser utilitzats en els documents, incloent-hi els registres de naixements; si els ideogrames d'un nom no són a la llista *jinmeiyō kanji hyō*, aquest pot no ser acceptat. La llista de noms al Japó resulta especialment important actualment, quan es donen noms més en funció de la identitat que es vol per a l'infant que de noms convencionals per a identificar-lo en un grup (Watanabe 2007). Els noms provinents del Japó que apareixen en el corpus d'estudi (*Lumo*, *Sana*, *Kai*, *Atuto*, *Kanto*) són conformes a aquests requeriments. Per exemple, el nom *Atuto* és legal perquè els ideogrames 淳人 que el formen apareixen a la llista oficial. El nom es llegeix en japonès [atʃuto] però el portador i la seva família el transcriuen com *Atuto*, d'acord amb un dels sistemes de transcripció, cosa que permet llegir-lo en esperanto com un nom personal amb significat ('atot, trumfo'). En japonès significa 'persona sincera i honesta'.

En gran part d'Àfrica actualment es troben dos sistemes d'assignació de noms, els quals poden distingir-se en general per la significació dels prenomes: el tradicional i l'europeu, que van portar les potències colonials (Saarelma 2009). El sistema tradicional d'assignació va experimentar una puixança en el decenni dels seixanta del segle passat com a conseqüència dels moviments nacionalistes africans. Aquest es caracteritza, a diferència del sistema europeu, per la significació: els noms africans tradicionals tenen una càrrega semàntica, *tenen significat*.

La major part dels noms en esperanto a Togo i Benín que apareixen en el corpus recollit segueixen aquest principi. Segons Saarelma, el significat pot tenir relació amb algun dels aspectes següents:

- les emocions dels pares en el moment del naixement del bebè (*Ami*, *Amindas*, *Etulo*),

- les preocupacions dels pares sobre el futur del nounat (*Altina*, *Idea*, *Mirinda*, *Venko*; *Espero*, *Fidul*, *Gravul*), i la singularitat del nom (*Florida* i, en general, tots els noms en esperanto).

En moltes parts d'Àfrica hi ha el costum de crear noms nous amb els mitjans de la llengua local; per això les possibilitats de la creativitat lingüística quan es dona un nom són àmplies (Neethling 2000). En el cas dels noms en esperanto d'Àfrica es pot remarcar la mateixa directriu, que s'encarna en l'ús dels sufixos *-ind*, *-in*, *-id* i, especialment, del sufix personificador per antonomàsia *-ul*. Per altra banda, noms com *Benata* o *Benita* poden classificar-se com a noms d'origen europeu (més concretament, cristians), tanmateix també tenen significat.

4. CONCLUSIONS

La recollecció i classificació d'un corpus de prenomes en esperanto ha demostrat que hi ha persones amb aquests noms no sols a Europa, sinó també en un percentatge alt en altres continents. En general, aquestes persones pertanyen a la comunitat de llengua esperantista, però hi ha algunes excepcions. L'anàlisi mostra que el corpus de noms en esperanto estudiat presenta una organització anàloga a la de sistemes antroponòmics d'altres llengües, amb els quals es pot comparar. Aquests sistemes estan influenciats pel sexe, el moment històric (alguns noms no es consideren apropiats per al moment actual) i la vida futura dels fills (respectant una possible desvinculació de la llengua i la seva cultura). A més, s'hi poden distingir grups i subgrups que reflecteixen diferents tendències, constatables també en les llengües nacionals. Cal notar també l'existència d'agrupacions regionals (Japó, Golf de Guinea), les quals, tot i que comparteixen noms amb altres països, en tenen de propis. Tot plegat, el conjunt de noms en esperanto es mostra com un sistema antroponòmic complex, plenament viu, si bé reduït per les condicions específiques de la comunitat de llengua.

BIBLIOGRAFIA

- Boullón Agrelo, Ana Isabel (2007). "A escolla dos nomes en Galicia a finais do século XX". Dins: Méndez, Luz; Navaza, Gonzalo (eds.). *Actas do I Congreso Internacional de Onomástica "Frei Martín Sarmiento"*. Santiago de Compostela, 2, 3 e 4 de setembro de 2002. Santiago de Compostela: Asociación Galega de Onomástica. Instituto da Lingua Galega, p. 99–114.
- (2008). "Antón, Sabela, Catuxa... De como os hipocorísticos deveñen en nomes". Dins: Brea, M.; Fernández Rei, F.; Rigueira, X. L. (eds.). *Cada palabra pesaba, cada palabra medía. Homenaxe ao profesor Antón Santamarina*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, p. 77–93.
- ; Tato Plaza, Fernando (1999). "Personal names in Galicia as a sign of cultural identification: storical scope and current situation". *Onoma* 34, p. 14–44.
- Corsetti, Renato; Pinto, Maria Antonietta; Tolomeo, Maria (2004). "Regularizing the regular: The phenomenon of overregularization in Esperanto-speaking children". *Language Problems and Language Planning* 20 (3), p. 263–273.
- Esperantina Radoslavova Trickova, Vraca 1925. Dins: Bildarchiv Austria. Österreichische Nationalbibliothek. [En línia: <http://www.bildarchiv.austria.at/Pages/ImageDetail.aspx?p_iBildID=5351666>].
- Feixó Cid, Xosé (2003). *Diccionario Galego dos Nomes*. Vigo: Xerais.
- Felecan, Ovidiu (2010). "Antroponime recente romanice în Maramureș". *Fonetica și dialectologie* XXIX, p. 5–19.
- Fiedler, Sabine (2012). "The Esperanto *denaskulo*. The status of the native speaker of Esperanto within and beyond the planned language community". *Language Problems and Language Planning* 36 (2), p. 69–84
- Gürpınar, Doğan (2012). "What is in a Name? The Rise of Turkic Personal Male Names in Turkey (1908–38)". *Middle Eastern Studies* 48(5), p. 689–706.
- Habibli, R. (2011). "Pragmatic Meaning of Onyms". Dins: Matveeva, Galina G.; Zyubina, Irina A. (ed.). *IV International Conference on Pragmalinguistics and Speech Practices*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, p. 215–217.
- Instituto dos Registos e do Notariado. "Vocábulos Admitidos ou Não Admitidos como Nomes Próprios". [En línia: <http://www.irn.mj.pt/sections/irn/a_registal/registos-centrais/docs-da-nacionalidade/vocabulos-admitidos-ou/>].
- Internacia Familio = *Internacia Familio — Utopio aŭ Realajo. 06–09 julio 1994*. Graz, Aŭstrio (1995). Maribor: Inter-kulturo.
- Kalocsay, Kálmán; Waringhien, Gaston (1985). *Plena Analiza Gramatiko de Esperanto*. Rotterdam: Universala Esperanto-Asocio.
- Kohlheim, Rosa (1999). "The change of cultural values as reflected in modern name-giving in Catalonia". *Onoma* 34, p. 229–248.
- Koopmans-Schotanus, Jelly (2007). *Preĝo por ĉiu Tago*. Poděbrady: Kristana Esperantista Ligo Internacia. [En línia: <<http://keli.chez.com/Preghlibreto%20reta.pdf>>].
- Kroniko/Crónica (1910). *La Suno Hispana* 76, p. 60. [En línia: <<http://www.gazetoteko.com/sh/sh76.pdf>>].
- Jagnjić, Ankica; Tišljarić, Krunoslav (directors) (1994). "Kreski kun Esperanto" [enregistrament de vídeo]. Rotterdam: Universala Esperanto Asocio. 39:03 min.
- López Franco, Yolanda Guillermina (2009). "La prénomination à Tlalnepantla de Baz, État de México, au Mexique, tout au long du XXe siècle". Dins: *Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences*. York: York University, p. 688–698.
- Mora Monroy, Siervo Custodio (1976). "Breve estudio sobre apellidos y nombres propios de persona en Colombia". *Thesaurus. Boletín del Instituto Caro y Cuervo* 31 (3), p. 536–560
- Morărașu, Nadia Nicoleta; Drugă, Luminița (2011). "Projecting the ethnic identity of Romanian Gipsy/Roma through contemporary first name-giving practices". *Onoma* 46, p. 77–96
- Naumann, Horst, et al. (1987). *Familiennamenbuch der DDR*. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
- Neethling, S. J. (2000). "An onomastic renaissance: African names to the fore". *South African Journal of African Languages* 20 (3), p. 207–216.
- NPIV = *La Nova Plena Ilustrita Vortaro* (2002). Paris: SAT.
- Raátz, Judit (2008). "Trends in the choice of first names in Hungary since the second half of the 20th century". Dins: Arcamone, Maria Giovanna; De Camilli, Davide kaj Porcelli, Bruno (red.). *XXII Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche (28.8–4.9.2005) II*. Pisa: ETS, p. 195–207.
- Ruiz i San Pascual, Francesc; Sanz i Ribelles, Rosa; Solé i Camardons, Jordi (2001). *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Saarelma, Minna (2009). *African and European anthroponymic systems – similarities and differences*. *Onoma* 44, p. 191–216.
- Totsche, Ludoviko (1932). *De paĝo al paĝo*. Budapest: Literatura Mondo.
- Trebeș, Tatiana (2014). "Tendințe de modernizare a sistemului onomastic tradițional (cu referire la prenumele din orașul Orhei)". *Limba Română* 2, p. 63–69.
- Valén, Antonio (2004). *El esperanto: lengua y cultura*. Santander: MGA.
- Watanabe, Noriko (2009). "Politics of Japanese naming practice: language policy and character use". *Current Issues in Language Planning* 8 (3), p. 344–364
- Wennergren, Bertilo (2005). *Plena Manlibro de Esperanta Gramatiko*. [En línia: <<http://bertilow.com/pmeg/>>].
- Zăbavă, Elena-Camelia (2008). "Onomastica românească sub influența modei lingvistice europene". Dins: *Distorsionări în comunicarea literară și etnofolclorică românească și contextul european*. Iași: Alfa. 393–400.
- (2009). "Sistemul antroponimic oltenesc. Caracteristici generale". *Analele Universității din Craiova. Seria Științe filologice. Lingvistică*. Anul XXXI, nr. 1–2, p. 416–423.